GULDGÅSEN udgives af Lokalhistorisk Forening for Vordingborg
Tryk: Centraltrykkeriet, Vordingborg
Ansvarshavende redaktør: Povl Erik Thomsen, 20 64 73 93, povlerik@hotmail.com

Bestyrelse

Brian Devantie (formand)	29469786	hebri@mail.dk
Niels P. Christensen (kasserer)	55375825	ninori@privat.dk
Jørgen Larsen (sekretær)	23230570	mads.jensensvej3@gmail.com
Povl Erik Thomsen (redaktør)	20647393	povlerik@hotmail.com
Jesper Hansen	23688548	jhnyraad@gmail.com
Peder Lundgaard (suppleant)	21753942	peder393@gmail.com
Ulrik Jensen (suppleant)	60915867	ulrikjensen@nyraad.net

Foreningens adresse:
Lokalhistorisk Forening for Vordingborg, Jørgen Roedsvej 8, 4760 Vordingborg
e-mail: hebri@mail.dk

Vordingborg Lokalhistoriske Arkiv

Lokalarkivet og arkivleder: Berit Christensen, tlf 55363817,
e-mail: lokalarkivet@vordingborg.dk

Lokalarkivet har til huse i KulturArkaden på Sydhavnen i Vordingborg.
Åbningstider: Tirsdag 10 - 16 ellers efter aftale med arkivaren.
I arkivets læserum og lokalsamling er der åbent i bibliotekets almindelige åbningstid

Guldgåsen

Nr. 3, 31. årg.
September 2019

Lokalhistorisk Forening for Vordingborg

Nu hælder året mod sit fald,
og morgenduggen isner,
mens haven emmer af forfald
og bedets blomster visner.

Martin Jensen, 2004

Rom - København 1927

Af H.C. Petersen

Turistfærden Rom - København. - Med disse ord inviterede Kongelig Dansk Automobilklub og Dansk Motor Klub til et billøb fra Rom til København i sommeren 1927. Formålet var at bevise det moderne motorkøretøjs anvendelighed og overlegenhed på et tidspunkt, hvor hestekøretøjet var det mest anvendte transportmiddel.

Carl M. Friis klædt på til væddeløb

Vinderen af løbet blev en kendt vordingborger, nemlig fabrikant Carl M. Friis, som ejede maskinfabrikken Anker på Københavnsvej 5. - På denne adresse har senere Franks Auto haft forretning.

Carl M. Friis havde erhvervet maskinfabrikken i 1918, men allerede i 1921 gik fabrikken så dårligt, at Friis besluttede sig for at udbrede kendskabet til sin virksomhed ved at deltage i diverse bilvæddeløb. Fabrikanten havde som 17årig arbejdet på en stor automobilfabrik i USA og forestillede sig, at automobilet ville komme til Danmark og vinde indpas her. Han ville med sin deltagelse i væddeløbene gøre opmærksom på sin maskinfabrik i Vordingborg.

Da Carl M. Friis ikke kunne finde et automobil i Danmark, som han syntes ville passe til formålet, averterede han i Norge og Sverige og fandt 2 stk. Hudson racere, som begge var til salg. Han købte begge for den uhyrlige sum af 10.000 kr stykket og solgte straks efter den ene for 20.000 kr. Og som han selv udtrykte det: ”Så var bolden givet op”.

Fabrikant Friis deltog med sin kone som observatør i de følgende år i adskillige løb, som han alle sammen vandt foran ledende europæiske bilfabrikanter som f. eks. Bugatti, Alfa Romeo, Steyr m.fl. Da Carl M. Friis stoppede sin karriere som racerkører, havde han vundet mere end 35 kg sølvpræmier, fået æresbevisninger og var blevet en kendt person i den europæiske automobil- og vædde

Her et par små ”antiquiteter” fra det gamle Vordingborgs forretningsliv

Da han en aften spadserede fredeligt på gaden dér, blev han genkendt, og fulgt af en miavende hoben mennesker måtte han flygte ind i et biografteater, hvorfra han kom ud gennem en reserveudgang.

Jagtscene i Vordingborg.

Som vore Læsere vil se, har vor Tegner foreviget det historiske Øjeblik, da de nu snart verdensberømte 6 Vordingborgløjtnanter var paa Kattejagt. Vor Tegner paastaar selv, at Billedet er veltruffet, men vi forstaar saa blot ikke, hvorfor Katten ikke har pirret den Smule Løjtnant ned af Træet.

”Som vore Læsere vil se, har vor Tegner foreviget det historiske Øjeblik, da de nu snart verdensberømte 6 Vordingborgløjtnanter var på Kattejagt. Vor Tegner paastaar selv, at Billedet er veltruffet, men vi forstaar saa blot ikke, hvorfor Katten ikke har pirret den smule Løjtnant ned af Træet.”

Carl M. Friis og frue i vinderautomobilet H700

løbsverden. Han vandt bl.a mange Fanøløb, som foregik på de flotte sandstrande, hvor bl.a. amerikaneren Campbell deltog med sin ”verdens hurtigste bil”.

Jeg vil nu berette om løbet Rom-København, som Friis vandt i 1927. I løbet deltog flere forskellige europæiske bilfabrikanter. Fra Danmark deltog Carl M. Friis med sin kone Memse som observatør i sin Hudson samt en stor Triangel, som var en topersoners sportsvogn bygget på et lastvognschassis, hvilket medførte, at bilen kom til at veje 4,5 t.

Desuden deltog en kendt dansk falckmand på en Nimbus med sidevogn, og han kom faktisk ind som nr. tre lige efter Friis’ Hudson og Triangelen fra De Forenede Automobilfabrikker i Odense.

Triangelfabrikken i Odense var for øvrigt Danmarks eneste seriøse bud på en automobilfabrik. Triangel producerede både lastvogne og busser.

Fuld fart - 140 km/t

Kravene til løbet var ret sparsomme og indebar, at man ikke måtte køre "vildt", til trods for at løbet blev gennemført på 40 timer. Man skulle på vejen til København hver dag indtelegrafere en kort kode, som hver automobilkører havde fået udleveret ved starten i Rom, til KDA i København, og vognene skulle under hele turen have samme chauffør, men måtte medbringe så mange hjælpere, som man fandt det nødvendigt.

Turen ud af Rom var ret kaotisk, idet flere af automobilerne mødte hinanden flere gange, før man var ude af byen. Friis og han kone kom hurtigt ud af Italien og ind i Østrig, hvor man købte nogle koteletter, som senere viste sig at være fordærvede pga. af varmen med efterfølgende maveonder for Friis og kone, men det klarede en sydtysk gasthausvært ved hjælp af noget godt øl og rå æggeblommer. Undervejs igennem Tyskland dystede Friis med et par store vogne fra Steyrfabrikken, som havde mandskab bag i bilen. Hastigheden var efter tiden ganske imponerende, da man kørte op mod 140 km timen på dårlige grusveje med efterfølgende mudderbad til følge for Friis og kone, da man kørte ind i regnvejr.

Den danske Triangel var stadig bag efter Friis' Hudson, men da man nåede Kruså, som skulle passeres, råbte tolbetjentene: "Die Erste, die Erste". Da blev Friis og kone klar over, at de førte løbet.

På turen igennem Danmark, som kun måtte passeres med 60 km/t, var Friis adskillige gange ved at falde i søvn, så hans kone måtte synge for ham. På færgen fra Nyborg til Korsør bestilte de kaffe, men blev prajet af tjeneren ved ankomsten til Korsør. De var faldet i søvn og stod nu omringet af en måbende

Fra arkivets gemmer

Ved Lis B. Jensen

Katteaffæren i Vordingborg
Af Emanuel Gedde 1920

Under Den første Verdenskrig 1914-18 var der i Vordingborg formeret en sikringsstyrke på 200 mand. Denne satte naturligvis sit præg på byen med dens forlystelser og restaurationsliv - der var jo dengang ikke på mange afvekslinger.

Min fader havde en ejendom med 4 treværelses lejligheder. Disse beboedes af 4 unge livlige premierløjtnanter, der ofte tog hele huset i brug til deres voldsomme gæstebud. De modtog da gæsterne i den første lejlighed, holdt spisning i den anden, bal i den tredje og nød forfriskninger i den fjerde.

En aften havde d'herrer moret sig godt på Turistcaféen, og da denne lukkede, og de trådte ud på Slotstorvet, fik deres hund øje på en kat, som den gav sig til at jage. I deres opløftede tilstand morede det løjtnanterne at tage del i jagten, men det lykkedes katten at bjerge sig op i et af de høje træer ved voldgraven, hvorfra en af officererne fik den rystet ned til hunden, der straks for hen og bed den ihjel.

Sagen kunne måske nu have været sluttet. Det var den uheldigvis ikke. Katten var en kostbar Angora, der tilhørte militærlægen, reservelæge Mørkeberg, som boede lige overfor drabsstedet ved siden af Turistcaféen. Han mobiliserede auditøren. De fire lokale aviser og efterhånden hele landets presse gav sig i lag med affæren, og så rullede lavinen.

Hele historien blev naturligvis slået meget stort op, og da der i forvejen i store dele af befolkningen var en stærk modvilje overfor militær og officerer, var stemningen snart pisket så voldsomt op, at blot en officer viste sig på gaden i uniform, kunne han risikere, at der blev råbt "MIAV" efter ham.

Hovedmanden i "affæren", premierløjtnant Sv. Hammerich, blev forflyttet til garnisonen i Næstved.

Statsminister imponeret over besøg på Vesthavnen

Lokalhistorisk Forening for Vordingborg har den fornøjelse at invitere medlemmer og alle andre med interesse på besøg på Vesthavnen Masnedø fredag den 13. september 2019 klokken 15.00.

Det var store ord, der blev brugt i overskriften i Sjællandske en onsdag i maj måned, da Lars Løkke Rasmussen på opfordring fra blandt andre Michael Seiding Larsen besøgte Vordingborg Vesthavn. Det er fuldt forståeligt, for det store projekt, der skal forvandle Vordingborg Havn til en af Sjælland største erhvervshavne, er faktisk lidt af et eventyr. Det er investeringer fordelt på havnen og flere virksomheder, der nærmer sig 400 millioner kroner. "Det er et imponerede og visionært projekt, der giver genlyd overalt", sagde statsministeren.
Det vil ganske givet smitte af på lokalsamfundet også. Der er virkelig noget at være stolt af - ikke mindst når man tænker lidt tilbage i tiden, hvor spørgsmålet stod mellem udvikling eller afvikling. Jo, rosende ord til de driftige i dette projekt, blandt andre havnedirektør Jan Michelsen og ikke mindst havneudviklingschef Jan Cramer. Foreningen har fået en aftale igennem med Christina Louise Mayland, så nu er det vore medlemmers tur til at høre om eventyret, når porten til det forjættede land åbnes fredag den 13. september kl. 15.00.
Man kører ind og fortsætter frem til bygningerne for enden af havnen. Her vil repræsentanter fra havneområdet tage imod, vise rundt og fortælle om eventyret, der virkelig har fået Vordingborg på "vandkortet" med en kraftig bølge.

DLG's store bulkterminal på Vesthavnen blev officielt indviet lørdag den 22. juni 2019

mængde mennesker, som stirrede på disse "mudderklædte personer", som var i gang med at vinde et af verdens første automobilvæddeløb.

De nåede som vindere Københavns Rådhusplads 4 timer før den konkurrerende Triangel og blev modtaget af KDAKs bestyrelse med prins Axel i spidsen. Denne overrakte dem 1. præmien i overværelse af en stor menneskemængde. - Da Friis blev spurgt, hvorledes han kunne holde den store Triangel så langt bag sig, svarede han, at han da ikke turde have den 4,5 tons Triangel liggende lige i baghjulene.

To dage senere blev Friis og "observatørkone" modtaget i Vordingborg af byrådet og den lokale motorklub, som havde dannet espalier på Københavnsvej 2 km før byen. Man fulgte parret hele vejen ind til Slotstorvet, og her fik de overrakt en laurbærkrans, som kunne dække hele ekvipagen.

Carl M. Friis og familie havde i mange år sommerhus i Tisvilde, men de boede i Vordingborg og købte senere en gård i området; her drev de et hestestutteri.

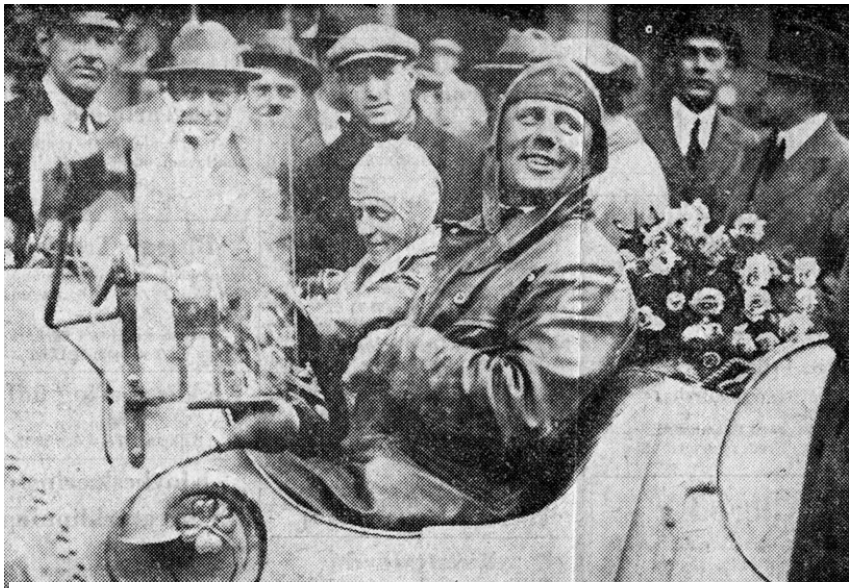

Billedet er fra 1927 og viser Carl M. Friis og frue, da de efter 40 timers kørsel vandt løbet Rom - København efter en dramatisk tur

De gamle bybrønde

Vi skruer tiden 100 år tilbage

Red. af Brian Devantie

Det er i vore tider engang imellem positivt at tænke lidt tilbage i tiden. Vi lever jo i en moderne verden, en verden, hvor næsten intet er umuligt. Vi tænker f.eks. egentlig ikke ret meget over, at vi bare kan åbne for vandhanen, hvorefter vandet fosser ud.

For over 100 år siden - på et byrådsmøde i december måned år 1906 - var der et aktivt byrådsmedlem ved navn murer Johansen fra Nyråd, der foreslog, at man alvorligt burde overveje at bygge et vandværk i Vordingborg. Under 2. behandling af budgettet for 1907-08 blev der afsat et beløb på 200

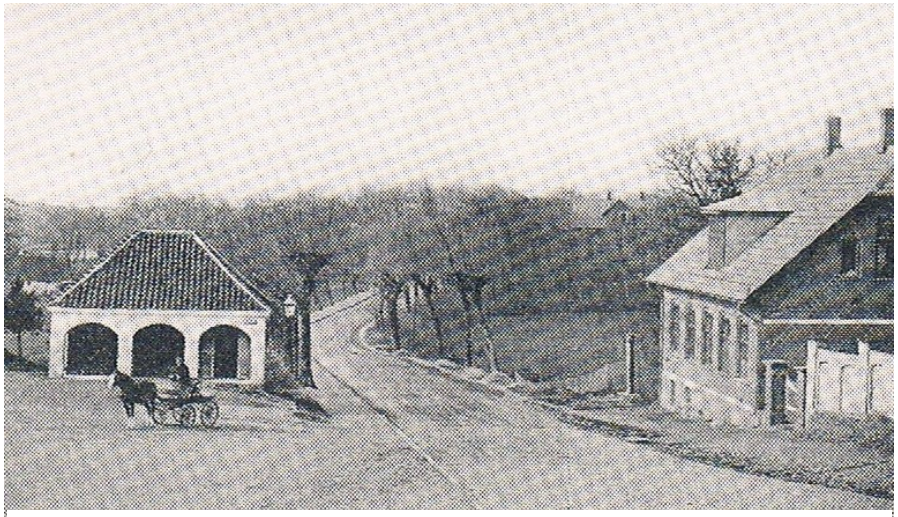

Til venstre ses det gamle sprøjtehus med en af de gamle gaslygter.
Bemærk den offentlige vandpost til venstre foran doktorhuset

kr. til brug ved forberedelserne til bygning af kommunens første vandværk. Før vandværket blev etableret, havde Vordingborg som så mange andre byer et antal bybrønde med træposte. I nogle byer har man bevaret enkelte træposte, men det er ikke sket i Vordingborg. Et vandværk er efter nutidens menneskers mening en god ting at have, men i Vordingborg Vandværks jubilæumsskrift er det at værd at notere: I 1909 begyndte sundhedskilden at springe - uden vand kan vi ikke leve - men trods dette var der i begyndelsen ikke mange, der troede på ideen. Det var småt med forbrugere, mange af

Genbrug og frivillige (1989-2019)

Med Berlinmurens fald og opløsningen af Sovjetunionen og Warszawapagten og den hjemlige nedrustning røg Røde Kors ud af totalforsvaret. En anden følge var flygtningestrømme startende med flygtninge fra det tidligere Jugoslavien og senere fra Somalia og Mellemøsten, især Syrien. Det gav i 2001 stødet til det kommunalt støttede integrationsnetværk med café, lektiehjælp, besøgsvenner og rådgivning. Andre nyskabelser var nørklergrupperne i Vordingborg og Ørslev, der producerede børnetøj og tæpper til ulande og senere til Østeuropa samt caféen på Algade og Røde Kors huset. Den største nyskabelse var dog genbrugsbutikkerne, der gav et større overskud, end indsamlinger og kontingenter kunne matche. Først en tøjbutik i Algade i 1992, dernæst en ungdomsbutik, der gav polemik på landsplan, og til sidst en stor butik på Rådhustorvet til erstatning for de to andre. Den blev i 2016 afløst af en større i Algade 51.

Med Inge Bidsted som formand 2001-2012 kom der imidlertid atter gang i samarbejde og aktiviteter. Afdelingen var kommet i økonomisk uføre med gæld til hovedkontoret og kassekredit, men disse poster blev afviklet af de stigende rekordoverskud. Men efter 2012 vendte nissen tilbage. Man måtte annoncere efter formand og bestyrelsesmedlemmer og supplere med folk, der ikke var valgt på generalforsamling. Til sidst lykkedes det i 2016 en kluntet formand at skræmme samaritterne væk - de folk, der havde vist flaget siden 1936 og ved flere lejligheder havde tilført ny energi til afdelingen og endda havde reddet den fra lukning i 1972.

Status

Foreningen og forretningen Røde Kors har omsider lært at søge professionel hjælp både til økonomi- og medlemsadministrationen. Men med en omsætning på knap 3 mill. kr. og en masse frivillige er der behov for en nærmest professionel ledelse, der kan tilgodese både de frivilliges behov og udviklingen af virksomheden. Med lidt over 100 medlemmer - de fleste pensionister - hvorfra bestyrelsen skal hentes, vil det i jubilæumsåret og de kommende år give store udfordringer.

Kom og hør fortællingen om Røde Kors.

Lokalhistorisk Forening indbyder sine medlemmer samt alle interesserede til foredrag om Røde Kors på KulturArkaden i Sydhavnen torsdag 28. november 2019 kl.19.00

Arrangementet afholdes i samarbejde med Vordingborg Bibliotek

højt og sørgede for Røde Kors' overlevelse i Vordingborg. Fra 1950 skete der en vis militarisering af samaritterforeningen, hvor de fleste gik ind i Civilforsvaret, der tilbød uniform og en masse uddannelser fra militær anstand til radioteknik og redningstjeneste. Samtidig blev øvelsessamarbejdet som en del af totalforsvaret udvidet til kasernen, lotter, HJV, Civilforsvaret, politi og redningskorps.

Store øvelser med kamphandlinger og en masse samaritter og "sårede" blev afholdt i 50'erne og 60'erne - og oftest med Røde Kors og Carl Uffe Pedersen - ildsjælen over alle - som øvelsesleder. Disse militærøvelser gav gode muligheder for instruktører og øvelse i førstehjælp, men har nok ikke været gavnlige for medlemshvervning og Røde Kors image i almindelighed. Et kig i medlemsprotokollen røber i hvert fald, at flere trofaste og aktive medlemmer, kendt for deres radikale, humanitære og pacifistiske indstilling, melder sig ud. Til gengæld blev medlemsskaren mere repræsentativ, hvor den tidligere især repræsenterede de højere sociale lag.

I 1972 blev en kreds af samaritter, herunder de meget aktive Holger Haarby, Carl Uffe Pedersen og Astrid og Thorolf Guldberg, enige om at genrejse Røde Kors afdelingen. Der kom flere aktiviteter, og medlemstallet steg til 312 i 1979, hvorefter en ny nedgang startede. Samtidig blev folk med korte uddannelser og ufaglærte dominerende, og de såkaldt toneangivende forsvandt. Noget tyder på, at Røde Kors Vordingborg havde fået et dårligt image i forbindelse med den lange passive periode.

Ungdommens Røde Kors (URK), der havde været en del af afdelingen 1944-47, blev genoplivet i 1973 på Arne Holdensens initiativ - endnu en ildsjæl, der stadig holder fanen højt. URK blev uafhængig af afdelingen i 1988 og lukkede i 1996. I det hele taget blomstrede opfindsomheden i 70'erne og 80'erne: Priklotteri, papirindsamling, cykelløb, pengeyngel, diamant-/guldgravning og bromarch på Farøbroerne og Storstrømsbroen.

Der blev taget hul på besøgstjenesten og telefonkæden for ældre og ensomme samt ferielejre for udsatte børn, samtidig med at der fortsat stillede samaritter op ved sportsarrangementer mv. samt strandvagter.

De sidste år inden murens fald var en kedelig nedgangsperiode med interne stridigheder, fnidder-fnadder og en kassebedrøver, der kostede afdelingen 32.000 kr. - et stort beløb, da man kun havde indsamlinger og kontingenter som indtægtsgrundlag.

byens borgere brugte bypumperne, så længe de kunne holde. Byens ældre borgere havde ikke fidus til dette, som man påpegede, nymodens pjat.

En af de værste var den gamle branddirektør A. Nielsen. Først 6 år efter at det første vandværksvand var kommet til forbrugerne, tillod han, at de gamle træpumper blev fjernet. Der har været pumper forskellige steder i byen. Den lidt ældre generation kan sikkert huske, at der stod en pumpe på Kirketorvet, én ud for tidligere dr. Mørkebergs ejendom på Færgegårdsvej; men også andre steder i byen, f.eks. i Algade, hvor nu Boulevarden er ført igennem.

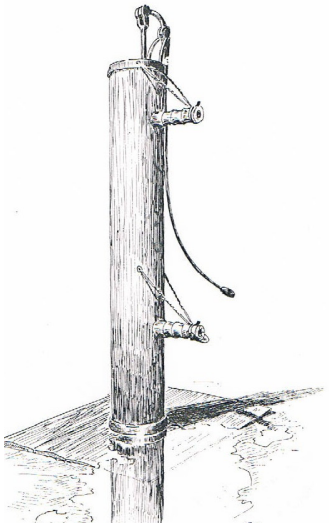

Bypumpen ved dr. Mørkeberg på Færgegårdsvej var en af de bedre pumper med godt og rigeligt vand. Mange af Masnedsunds borgere hentede deres vand i denne brønd. Brøndene i Masnedsund løb ved højvande fulde af saltvand, hvilket gjorde vande udrikkeligt.

Vordingborg var på det tidspunkt en lille og forsømt by med kun 4.000 indbyggere. Møddinger og skarndynger lå overalt, (jeg husker, at vi helt op til først i 1950´erne havde mødding i Volmersgade, hvor jeg boede). Gader og dybe rendestene var den eneste form for kloakker, spildevandet blev stående, det lugtede ikke godt. Det gjorde det ikke bedre, at mange foretog hjemmeslagtninger i portene. Affald og blod løb bare ud i rendestenene. Der gik nogle år, før man fik dag- og natrenovation.

Byrådet nedsatte nu et vandværksudvalg bestående af formand garver P. Knudsen samt murermester Tarp, murer Johansen og slagteridirektør N.P. Madsen. Man bevilgede 3.000 kr til prøveboringer og bad udvalget arbejde videre med sagen. I betænkningen oplyste udvalget, at et vandværk, der kunne forsyne Vordingborg by, Masnedsund, Ore til Hvilehjemmet (nu Solvang), statsbanerne i Vordingborg og til dels Ore med vand, ville koste godt og vel 100.000 kr at anlægge med et forventet overskud på 5.000 kr pr år.

Der blev foretaget boringer i Kirkeskoven på 259 fods dybde. Man havde forventet 120 tønder vand pr. time, men boringen gav kun 60 tønder pr time. Boringen kostede 2.300 kr. Byrådet bevilgede yderligere 2.000 kr til en boring langs Oxholmsstien, og her lykkedes det at pumpe de 120 tønder pr. time.

En boremester med værktøj kostede 14.00 kr pr 10 timers arbejdsdag, en arbejdsmand fik 40 øre i timen. Der var i overslaget regnet med, at 300 husstande ville tilslutte sig, men kun 185 ejendomme meldte sig til. Udvalget havde dog ingen betænkeligheder, og forslaget blev endelig vedtaget den 18. december 1908. Fra den 1. april bestod udvalget af garver P. Knudsen, købmand Fr. B. Theisen og kæmner V. Caprani.

Den 6. december 1909 bekendtgjorde Vordingborg Byråd, at nu var alle ledninger skyllet ud, og alle de tilsluttede ejendomme kunne nu tappe rent og sundt vand fra hanerne. Det var den officielle indvielse, men allerede den 16. november var maskinanlægget færdigt, og der var tryk på nogle af ledningerne, hvilket fremgår af forskellige breve.

Vi har lært at spare på vandet. Forbruget tilbage i 1909 på landsplan kender jeg ikke, men i 1989 brugte hver dansker 174 liter om dagen. Forbruget er i følge gældende statistikker faldet, således at vi i 2018 hver brugte 103 liter om dagen. En gennemsnitlig dansker bruger 39 kubikmeter vand om året - svarende til lidt over 100 liter om dagen.

meldings- og gasbeskyttelsestjenesten og fabriksværn på arbejdspladserne. Man fik uniformer, et hav af kurser og antallet af øvelser voksede, samtidig med at man skulle stille ved luftalarm - en hård belastning, da Vordingborg havde det største antal luftalarmer i Østdanmark. Samtidig gjorde mangelsituationen og et stigende antal fattige, at behovet for sygeartikler, babytøj og vandrekurve steg, og Røde Kors måtte oprette tøjindsamling, - omsyning og - reparation samt husmoderhjælp.

I slutningen af krigen, hvor man frygtede bombninger og evakuering, sørgede Røde Kors for identitetsmærker til børn - det havde kommunerne ikke tænkt på! Den sidste krigsvinter gennemførtes en oprustning af sanitetstjenesten, der krævede flere frivillige, der sammen med evakueringsplanernes behov for børnepasning og sygepleje sprængte alle rammer. Samtidig gik flere Røde Kors folk ind i modstandsbevægelsen, og foreningens læge, Svend Aage Kristensen, organiserede modstandsbevægelsens sanitetstjeneste i Sydsjælland bl.a. ved hjælp af Røde Kors. Med til sandheden hører også, at der var nazister og medløbere i Røde Kors, og disse blev udrenset efter befrielsen.

Ved befrielsen fik Røde Kors nok at se til. 5.000 tyskere skulle bespises, lazaretter skulle oprettes for russiske krigsfanger, døde tyskere begraves, og et hav af allierede skulle udskilles i de tyske lazaretter og flygtningelejre og sendes til særlige lejre. Midt i det hele var der penge- og fødevareindsamling til det sultende Norge og til Holland, indsamling til de bomberamte på Bornholm og derefter ferie- og opfedningsophold for norske, hollandske, franske og polske børn samt indsamling til hjælpearbejdet i det krigshærgede Europa.

Den kolde krig (1947-1989)

Medlemstallet var under krigen steget fra 172 til 445 og i 1947 til 1183 - det højeste antal i 100 år. Så satte nedgangen ind og bundede med 45 i 1971! Opgangen kan især begrundes med det store aktivitetsniveau og den påskønnelsesværdige samfundsmæssige indsats, medens nedgangen nok har flere årsager. Opgaverne blev færre, og en vis mathed - krigstræthed - satte ind. Folk fik andre fritidsinteresser, og aktivitetsniveauet faldt støt og roligt. Nogle medlemmer søgte hen til koldkrigens nye tilbud i form af Hjemmeværnet (HJV), Lottekorpset og Civilforsvaret, og bestyrelsen bestod i stigende grad af Tordenskjolds soldater.

I 1956 gik bestyrelsen i dvale, og i 60'erne kom bestyrelsen på kollisionskurs med landskontoret, hvilket ikke gjorde det bedre. Det var stort set kun samaritterne, der fortsatte med kurser og indsamlinger og i det hele taget holdt fanen

Flere Røde Kors afdelinger skrantede, og mange lukkede og måtte genstartes - f. eks. afdelingen i Næstved - hvilket der næppe er noget usædvanligt i, når man betænker, at foreningerne blev oprettet ovenfra, uden at jordbunden var gødet. Også i Vordingborg kæmpede rejsesekretæren en kamp med de mange damer, der - bortset fra frk. Grymer - ikke havde den store interesse i Røde Kors.

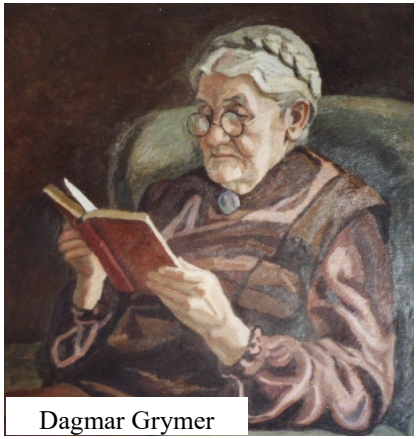
Dagmar Grymer

Alligevel lykkedes det at oprette et udlånsdepot med sygeartikler til ubemidlede, og i 1922 deltog man i indsamlingen til et sygeautomobil. I 1926 afholdt man det første Røde Kors kursus, og i 1931 blev der sat redningsposter op på kommunens strande, der dengang havde en kedelig druknestatistik.

Dagmar Grymer havde en stor radikal vennekreds blandt byens embedsmænd og akademikere. Ved hendes hjælp lykkedes det i 1935 at overtale en aktiv statsbanemand til at blive formand. Fra da af gik det fremad, og rejsesekretæren kunne ånde lettet op. Der blev nu oprettet samaritterkurser i Vordingborg og Kalvehave, kurser i spædbørns- og hjemmesygepleje, udlånsdepot i Kalvehave og ophængt forbindsskabe i skolerne, ligesom et bloddonorkorps blev etableret.

Med samaritterne kom nye ildsjæle; den første var Holger Haarby Hansen, der som instruktør under besættelsen og korpschef under den kolde krig fik stor indflydelse på førstehjælpsuddannelsen og udviklingen af det civile beredskab/Civilforsvaret.

Besættelse og befrielse (1940-46)

Kommunerne havde ansvaret for at beskytte borgerne mod følgerne af luftangreb, og under besættelsen steg behovet for frivillige konstant. I første omgang var det samaritter til sygehuset og lazarettet med gasafvaskning i den gamle Borgerskoles gymnastiksal, senere også reservelazarettet.

Røde Kors stillede også frivillige til Danske Kvinders Beredskab, kommandocentralen og sanitetstjenesten, medens andre indgik i brand-, rydnings-,

Et populært udflugtsmål

Red. af Brian Devantie

Med accept og tilladelse fra Heidi Gøtz, der sammen med sin mand Henning er de kreative bag bogen ”Oringe - der var engang”, kan vi tilbyde medlemmer af Lokalhistorisk Forening, der modtager foreningens populære medlemsblad, Guldgåsen, indsigt i de mange spændende artikler, bogen indeholder.

Den bynære Oringe Skov har altid været et meget populært udflugtsmål for byens borgere. Den store port ved indgangen til området var sammen med portvagter med hunde ensbetydende med, at man ikke bare lige kunne komme ind, når det passede én.

Ok! Der var mange andre muligheder for at finde vej til det forjættede land, men det er først her i nyere tid, at man bare kan vandre frit omkring på hele området og f.eks. besøge gartneriet, hvor der er livlig handel over disken, når sæsonen er inde.

I bogen ”Oringe - der var engang” finder Heidi Gøtz frem til, at i 1830erne var det her på området - i købmand og konsul Hans Staals ”orneskov” - at Vordingborgs stadig eksisterende fugleskydningsselskab med rødder tilbage til 1788 afviklede sin årlige skydning.

Da Christian den 8. i juli 1843 gæstede Vordingborg, var det da også i skoven på det naturskønne Oringe, at gode kræfter - med blandt andre overkrigskommissær og postmester i Vordingborg, Høegh-Guldberg, i spidsen - til ære for majestæten havde arrangeret skuespil, fyrværkeri og skovbal på plænen ved ”Pavillonen”, formentlig Thehuset.

Skuespillet var vaudevillen, "Et Eventyr i Rosenborg Have" af forfatteren og kritikeren J. L. Heiberg. Denne var i øvrigt søn af den i Vordingborg fødte forfatter og samfundsrevser, P. A. Heiberg, som i 1799 blev landsforvist og 42 år senere døde i Paris.
Som i hospitalstiden mange år senere, i nyere tid ved Sankt Hans aften (dog kun til og med år 2002) bød festen jvf. en udførligt udformet plakat velkommen til et brilliant fyrværkeri. Arrangementet skulle efter sigende have fundet sted "mandagen den 17. juli 1845 i anledning af Deres Majestæts allerhøjeste ophold i Vordingborg".

Et kig i Berlingske, Politiken og Berlingske Avertissementstidende afslører imidlertidig, at hverken Christian den 8. eller dronning Caroline oplevede aftenløjerne på Oringe. Undervejs til et længere ferieophold på den nordfrisiske ø, Føhr, besøgte kongen den 15. til 17. juli minister og greve Adam Wilhelm Moltke på herregården Bregentved ved Haslev, hvorefter der fulgte ophold eller længere besøg i Vordingborg, Stege, Nykøbing Falster, Maribo og på herregårdene Knuthenborg og Juellinge samt i købstæderne Nakskov og Flensborg.

Kong Christian den 8.

Mens aviserne på deres forsider bugner af linier om de enkelte besøg, er der om vordingborgbesøget den 17. juli kun fem linier, der fortæller, at kongen inspicerede de offentlige indretninger og gav embedsmænd og andre en frokost, hvorpå rejsen fortsattes over Kalvehave til Stege, hvor kongeparret allerede ankom henimod aften.

Til gengæld fremgik det af avisen, at Vordingborgs postmester siden 1831, overkrigskommissær Hans Jørgen Chr. Høegh-Guldberg, var manden bag såvel fyrværkeriet på Oringe den 17. juli som et lignende fyrværkeri til ære for kongeparret aftenen før på Bregentved.

To år efter afviklingen af de kongelige løjer blev Høegh-Guldberg, der fra 1843 tillige varetog hvervet som postinspektør for hele kongeriget Danmark, i øvrigt suspenderet fra sine embeder på grund af beskyldninger om en "misliebig fordring" i afdøde apoteker Aarsleffs bo.

Han blev senere frifundet for alle anklager, hvorefter han imidlertid søgte og fik sin afsked med pension. Den gamle officer endte sine dage som festfyrværker i Tivoli i København.

100 år med Røde Kors Vordingborg

Af Allan Huglstad

Det er ikke mange foreninger, der lever længe nok til at holde 100års fødselsdag. Og sker det, mangler der desværre ofte arkivmateriale til at kunne fortælle foreningens historie. Dette gælder også Røde Kors Vordingborg, hvor mødeprotokoller mv. for de første 21 år mangler. Heldigvis har Rigsarkivet et Dansk Røde Kors (DRK) arkiv, der dækker de første år, og Vordingborgs lokalarkiv har Røde Kors materiale fra besættelsen og befrielsen samt en del fotografier og aviser.

På den måde er det muligt at tegne et rimeligt detaljeret billede af foreningens historie som en del af vordingborgegnens lokalhistorie og som en unik foreningshistorie, der fortæller om alle de positive og negative oplevelser, en forening kan komme ud for. Især det sidste er ofte et tabu. De positive historier skal nok komme frem, men de fleste foreninger viger tilbage, når det gælder bøvl og ballade - for ikke at tale om kassebedrøvere og tyverier. Fortællinger, som man endda vil kunne lære af - så de ikke gentager sig.

Mellemkrigstid (1919-39)

RK gjorde en stor indsats for krigsfanger på begge sider af østfronten under 1. Verdenskrig og oprettede også lejre i Danmark for syge krigsfanger. DRK var også aktiv under den russiske borgerkrig og de østeuropæiske frihedskrige. Det kostede penge, og i 1917 besluttede man at oprette lokalafdelinger for bedre at kunne samle penge ind.

I Vordingborg blev Røde Kors først oprettet 28. okt. 1919, da man ventede på, at den spanske syge havde raset ud. Initiativet kom fra pastor S.H. Nissen - stærkt tilskyndet af landskontoret i København. Nissen samlede 18 af byens spidser og deres hattedamer i en bestyrelse. Men efter 2 år havde de fleste mænd forladt bestyrelsen - de havde vigtigere ting at foretage sig - og deres pladser var overtaget af flere damer, der heller ikke havde den store interesse for Røde Kors.

Undtagelsen var den kendte og respekterede frk. Dagmar Grymer, stifter af Husholdningsskolen, og det var hende, der i høj grad sikrede, at vordingborgafdelingen overlevede de første vanskelige år. Hun var kasserer indtil 1942 og den første ildsjæl i foreningen.